

IN DIT NUMMER:

**VOORWOORD
REDACTIE** 1

AGENDA 1

**LEDEN AAN HET
WOORD: GERARD
NOORDMAN** 2

**FIJNSPARREN IN
ONZE OMGEVING** 4

**JAARVERSLAG
UILEN 2020
IS UIT** 4

**WAAROM STAAT
ER KLAVER EN
ANDERE
KRUIDEN IN EEN
GRASLAND?** 5

**TORENVALKEN
IN DE LIFT** 5

**BODEM, WATER
BIODIVERSITEIT** 6

**NATUUR TE KOOP
IN
LEENDERSTRIJP** 7

COLOFON 7

VOORWOORD REDACTIE

Beste lezers,

Terwijl de maatschappij tot stilstand is gekomen gaat de natuur gewoon vrolijk door. Volledig losgekoppeld van onze menselijke sores. De winter bracht ons dit jaar ouderwetse kou, al was het maar voor een weekje. Goed voor de schaatsliefhebbers, goed tegen het doodvriezen van ongedierte. Iets minder goed voor de ijsvogel maar ook de kerkuil zoals we later in deze nieuwsbrief zullen lezen.

In deze nieuwsbrief willen we u weer informeren over het reilen en zeilen op het platteland en de natuur om ons heen. Zo kunt u lezen over de teloorgang van de fijnspar en wellicht de opkomst van het kruidenrijk grasland. Ook zijn we weer op bezoek geweest bij een van onze leden, dit keer bij melkveehouder Gerard Noordman in Sterksel. Gerard denkt veelal in kansen, wat een inspirerend gesprek oplever-

de. Ten slotte praten we u nog graag bij over het project aan de Burgemeester Vogelslaan. Hier is de afgelopen winter zo veel mogelijk water vastgehouden door het gebruik van de stuwtjes. Lees verder voor het resultaat.

Voorlopig zijn we nog gegijzeld door het coronavirus waardoor de agenda vooralsnog leeg is. Hopelijk blijft u op de hoogte door het lezen van de nieuwsbrief. Wij wensen u veel leesplezier.

Namens de redactie,

Peter, Thijs,
Roel en Koen

AGENDA:

Vanwege de coronamaatregelen is de agenda vooralsnog leeg. We hopen vanaf het tweede kwartaal weer activiteiten te kunnen gaan organiseren.

Leden aan het woord: Gerard Noordman

Het is druk op het erf als we arriveren bij de familie Noordman in Sterksel. Gerard neemt net afscheid van het bezoek maar maakt meteen tijd vrij voor de interviewer. "Excuses voor de coronacoupe" zal hij later grappen bij het maken van een foto.

We zijn op de melkveehouderij van de familie Noordman, net buiten de kern van Sterksel. Hier boeren Gerard en José samen met hun twee zonen, een luxe in een tijd waarin niet iedere agrariër een opvolger klaar heeft staan. "We zitten hier al sinds begin 1900, toen de gronden rondom Sterksel zijn ontgonnen door de Maatschappij en mijn overgrootvader zich hier vestigde" legt Gerard uit. "De Belgische soldaten die hier in de Eerste Wereldoorlog als vluchteling werden opgevangen hebben het gebied grotendeels ontwaterd en ontgonnen". Gerard zit vol kennis over het gebied, het is tekenend voor zijn verbondenheid met de boerderij en de plek.

"Ons bedrijf ligt in het beekdal van de Sterkselsche Aa, dat werd zo'n 40 jaar geleden onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)" vertelt hij. "Dat speelde toen ik net van school kwam. Onze percelen bij de Aa werden ook betrokken bij de EHS. Alleen het huiskavel was hiervan uitgezonderd." "Dat beperkt inderdaad het gebruik van je gronden" antwoord Gerard op de vraag van de interviewer. "Maar het brengt ook kansen met zich mee om je bedrijf op een andere manier in te richten". "Een deel van onze gronden hebben we moeten inrichten voor natuur, maar we doen zelf het beheer en kunnen daarmee de gronden blijven exploiteren."

Gerard Noordman bij z'n koeien.
Foto's Koen Staals

Op de vraag of natuurinclusief boeren een noodzaak was heeft Gerard een duidelijk antwoord: "Het is mijn persoonlijke drive om me juist op de kansen te richten. Als je je op de kansen richt vallen de bedreigingen vanzelf weg" vertelt hij overtuigend. "Voor ons is het een kans om in een gebied met hoge natuurwaarden zowel de natuur te dienen als een rendabele bedrijfsvoering te organiseren". Familie Noordman denkt in kansen, niet in beperkingen. Dat zal ook gedurende de rest van het interview blijken.

Onlangs zijn de stallen omgebouwd tot moderne stallen. "Niet modern" corrigeert Gerard, "voor een deel ga je eigenlijk terug in de tijd. Maar het is de beste keuze voor dierenwelzijn en milieudoelen. We proberen hier juist met de natuur mee te werken". De stallen zijn open zodat de zwaluwen er doorheen kunnen vliegen, "we hebben hier boerenzwaluwen, huiszwaluwen en zelfs oeverzwaluwen achter op het erf". Op de vraag waarom een boer zwaluwen in zijn stal zou willen denkt Gerard kort na: "Ja waarom, dat is eigenlijk gewoon iets wat ik persoonlijk mooi vindt. En ze vangen de vliegen weg, er is hier veelal geen vlieg te vinden". Trots wijst hij ook naar de steenuilenkast in de boom achter op het erf: "Die zitten nu op eieren. We hebben ook een

Vervolg: Leden aan het woord: Gerard Noordman

torenvalkenkast op het land. Die houden weer samen met de uilen de muizen weg". De eerste vleermuizen van het jaar had hij ook al gespot, die slapen onder de planken tegen de stalwand. "Die hebben we bewust zo geplaatst zodat er vleermuizen tussen kunnen huizen. En de laatste jaren hadden we 8 patrijzen op het erf" constateert hij met tevredenheid.

De 150 koeien hebben het naar hun zin in de stal. "Ze kunnen vrij bewegen, lopen op een volledig rubberen vloer en ze liggen comfortabel in ruime boxen op het bodemstrooisel" vertelt Gerard. "We hebben geen drijfmest meer in deze stallen, de mest en de urine van de koeien wordt direct gescheiden. De urine (gier) wordt opgeslagen in kelders onder de stal en de mest wordt ieder uur uitgeschoven naar de opslag achter de stal" licht Gerard toe. "Die vaste mest wordt trouwens weer deels gebruikt voor het bodemstrooisel" merkt hij op. "Want we proberen zoveel mogelijk met gesloten systemen te werken". Dat blijkt ook als het gaat om het voer voor de koeien. Naast gras en maïs van eigen land krijgen de koeien ook restproducten bijgevoerd; geen krachtvoer of sojaschroot. Die restproducten variëren van gerst uit de brouwerij in Lieshout tot witlof van de tuinder een paar honderd meter verderop. "We proberen alles zo lokaal mogelijk te houden" licht Gerard toe. "De planken tegen de wand van de stal zijn afkomstig van de populieren langs de A2 bij Boxtel, twee jaar geleden nog op het nieuws." Helaas blijkt deze vorm van kringlooplandbouw nog niks op te leveren. Er zijn weinig labels die de producten meer waard maken dus vooralsnog moet het vanuit de boer zelf komen. "We rekenen in de toekomst wel op andere vormen van

waardering anders blijft bij ons de schoorsteen ook niet roken" voegt Gerard toe.

Ook bij de mestaanwending kiest de familie Noordman voor een meer natuurlijke benadering. "De mest wordt gescheiden in een vaste fractie en een natte fractie met urine, de gier zeg maar" legt Gerard uit. Gerard licht toe dat de vaste mest in het vroege voorjaar wordt uitgereden om de bodem te bemesten. De gier wordt pas opgebracht als er gras op staat, om de groei te bevorderen door de snelle opname. "Helaas mogen we in Nederland in het najaar niet meer bemesten, daardoor rijden we biomassa uit over het land. Afkomstig van de terreinbeheerders zoals Staatsbosbeheer. Zo wordt het bodemleven ook in de winter van voeding voorzien en zorgen we dat de potentie om meststoffen vast te leggen maximaal is". Ook op gebied van begrazing werkt Gerard samen met terreinbeheerders. Daarvoor heeft hij een speciaal Schots koeienras, Aberdeen Angus, die hij op gronden van Brabants Landschap laat grazen.

Tegen het einde van het interview vertelt Gerard dat hij zijn grasland niet ploegt omdat blijvend grasland meer organische stof bevat, meer CO₂ kan binden en meer bodemleven bevat. Voorzichtig komt de interviewer tot een conclusie: Eigenlijk is de boer ook een oplossing voor allerlei milieuproblemen. "Kijk, jij begrijpt het" lacht Gerard. "De boer is misschien een deel van het probleem maar bovenal een deel van de oplossing." Daarvoor zouden ze ook wel eens wat meer waardering mogen krijgen wordt gezamenlijk besloten.

Bij het afscheid wijst Gerard nog even op de stenen in de inrit: "Hier ligt het voormalige Meentplein" grijnst hij. Ook weer een stukje kringloop dus.

Fijnsparren in onze omgeving

Het kan u niet ontgaan zijn: dode sparrenbossen die er triest bijstaan. Op verschillende plaatsen in onze gemeente is de laatste tijd flink gezaagd om die dode bomen te oogsten.

In Leende aan de Zevenhuizen (op de oude vuilstort) stond tot voor enkele jaren geleden een vitale opstand van fijnspar. Door de extreme droogte van

de laatste jaren heeft die fijnspar het loodje gelegd. Dat ondanks zijn standplaats aan de Buulder Aa. Ook op andere plaatsen zien we hetzelfde: hele bosjes met fijnspar die er uiterst triest bijstaan.

De fijnspar is een boom van het middegebergte die het in ons land best wel goed doet/deed op een vochtige

bodem maar hier eigenlijk niet thuis hoort. Als de grondwaterstand sterk daalt tast dat de vitaliteit van de boom aan. Schimmels, bacteriën en kevers ondervinden weinig weerstand van de verzwakte boom en putten hem verder uit. Langzaam maar zeker sterft de boom af.

Een monocultuur (alle bomen van één soort) in zo'n bos zorgt ervoor dat het aftakelproces snel om zich heen grijpt: de andere (verzwakte) bomen worden ook geïnfecteerd en uiteindelijk sterft het hele bos. Belangrijk dus om een gemengd bos aan te leggen met meerdere soorten. Ook dan zullen er bomen doodgaan maar altijd maar een klein percentage. Ziet er in ieder geval niet zo triest uit.

Netjes op afmeting gezaagd worden de fijnsparren afgevoerd. Locatie: Zevenhuizen te Leende.

Foto: Peter Kerkhofs

Jaarverslag uilen 2020 is uit

Afgelopen broedseizoen zagen we bij de steenuilen meer broedgevallen dan de jaren daarvoor. Toch zijn er uiteindelijk minder jonge uiltjes uitgevlogen. De broedgevallen bij de kerkuilen bleven achter ten opzichte van de jaren daarvoor (zie jaarverslag 2020).

Inmiddels zijn beide uilensoorten weer begonnen met de voorbereidingen van het nieuwe broedseizoen. Zowel de kerkuilen als de steenuilen zitten in februari en maart in de baltsperiode.

Er zijn zelfs kerkuilen die hun eerste ei al gelegd hebben. Hopelijk zullen er nog veel meer eitjes volgen om de populatie op peil te houden want met name de kerkuil heeft tijdens de strenge vorstperiode in februari een flinke klap gehad. Er zijn landelijk veel sterfgevallen gemeld en ook in onze regio zijn er kerkuilen overleden. Hopelijk trekt de populatie in het nieuwe seizoen weer aan.

U kunt via de website <https://www.nestkastnu.nl> tijdens de broedperiode live een kijkje nemen in een van de 8 uilenkasten van zowel de steenuil als de kerkuil.

Het jaarverslag kunt u teruglezen via de volgende link naar onze website: <https://www.heihoghoogeind.nl/jaarverslag-uilen-2020/>

Waarom staat er klaver en andere kruiden in een grasland?

Door: Henk Antonissen

Op steeds meer plaatsen in ons werkgebied verschijnen percelen waar in de grasmat klaver en andere kruiden zijn ingezaaid. Die 'kruiden' zijn geen onkruid in de grasmat maar bewust door de boer gekozen.

Wat is dan de reden voor dat inzaaien? Er zijn ondertussen veel proeven gedaan om de prestaties van zo'n kruidenrijke grasmat te vergelijken met puur Engels raaigras. Kruiden zoals klaver, chicorei en luzerne wortelen dieper in de bodem waardoor ze een verdichte bodem weer losmaken. Dieper wortelen geeft ook een betere vocht beschikbaarheid. Bij droogte kan de plant gewoon blijven groeien. Ook bevatten kruiden meer mineralen, die goed zijn voor het vee. Enkele kruiden binden stikstof uit de lucht, waardoor minder kunstmest (stikstof) nodig is voor dezelfde opbrengst. De kwaliteit van het voer is zeker in een droge periode hoger dan het klassieke Engels raaigras. Als klap op de vuurpijl krijgen ongewenste kruiden minder kans in zo'n kruidenrijk grasland. Kortom vele voordelen en een stevige bijdrage aan meer biodiversiteit boven de grond en in de bodem.

Grasmat met chicorei, weegbree, klaver en natuurlijke grassen

Foto: Henk Antonissen

De kruidenrijke graslanden kunnen zowel gemaaid (hooiland) als begraasd (weide) worden. Het vereist van de boer wel meer vakmanschap om een goede opbrengst te krijgen en te behouden. Enkele seizoenen ervaring opdoen helpt. Risico's zijn er niet, veel voordelen wel.

Een kruidenrijk grasland ziet er anders uit dan een grasmat van Engels raaigras. Sommige collega boeren kijken er soms wat raar tegenaan maar dat zal ook wel wennen.

Meer weten kijk op :

https://www.v-focus.nl/archief/VF2020_03_14_Kruidenrijk_Grasland_Productie.pdf

Torenvalken in de lift

Afgelopen weken heeft de werkgroep alle Torenvalkkasten gecontroleerd voor het aanstaande broedseizoen. Dat gebeurde steeds met twee personen binnen de corona beperkingen. Ondertussen staan er 30 kasten in het veld. Naast de nestkasten zijn in het project ook enkele

heggen aangeplant en ruim 2 hectare voedselranden ingezaaid. We hopen dat de geplande gastgever bijeenkomst in de loop van het jaar nog georganiseerd kan worden. Dat zou een mooie afsluiting van het project zijn.

Bodem, water Biodiversiteit

Afgelopen jaren hadden we een project op de Burgemeester Vogelslaan om water vast te houden. Ondertussen is het eerste stuwkje geplaatst, om het water in de berm sloten hoger in het landschap, vast te houden. In het geval van de Burgemeester Vogelslaan is dat een halve meter hoger in een gebied van ca. 100 ha. De komende maand worden ook de andere stuwjes geleverd en geplaatst.

Ondertussen denken we ook na over een vervolg op dit project. Uit een landschapsanalyse blijkt dat de wegenstructuur met berm sloten vooral bestaat uit:

- wegen met berm sloten parallel aan de beek
- En wegen met berm sloten die daar haaks opstaan en de beek kruisen.

De berm sloten van deze laatste wegen hebben een verval van ruim een meter over enkele honderden meters.

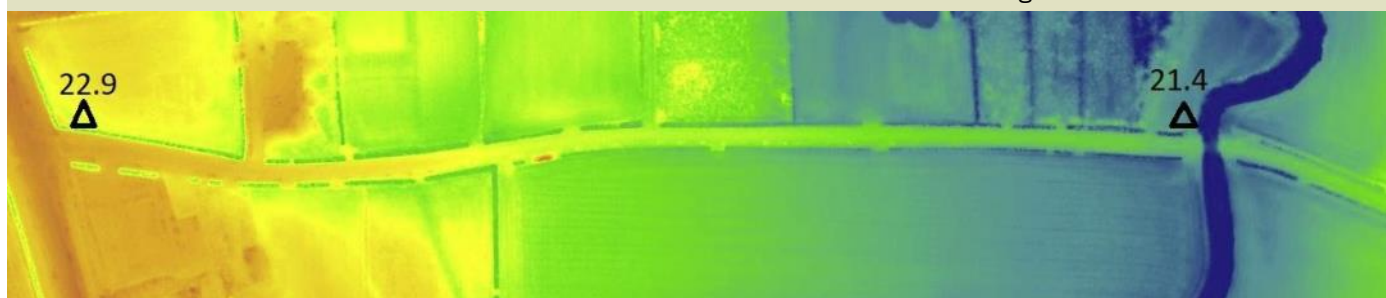
Daarmee ontwateren ze de hogere gedeelten. Zonde van het hemel- en kwelwater dat ongecontroleerd en razend snel naar het beekdal afge-

voerd wordt. Zo verdroogt het landschap en wordt het beekdal belast.

Onze plattelandsvereniging overlegt met verschillende partijen om tot een nieuwe pilot te komen. We houden u op de hoogte.

*De eerst geplaatst stuw aan de Burgemeester Vogelslaan. Er volgen er nog twee.
Foto: Peter Kerkhofs*

Een voorbeeld van het drainerend vermogen van een berm sloot haaks op het beekdal is 't Heike te Heeze. De hoogtekaart geeft aan de Leenderweg (links) een hoogte van 22,9+NAP. Bij de Groote Aa is de hoogte nog 21,4+NAP. Dat is een hoogteverschil van 1,5 meter over een afstand van ca. 400 meter.

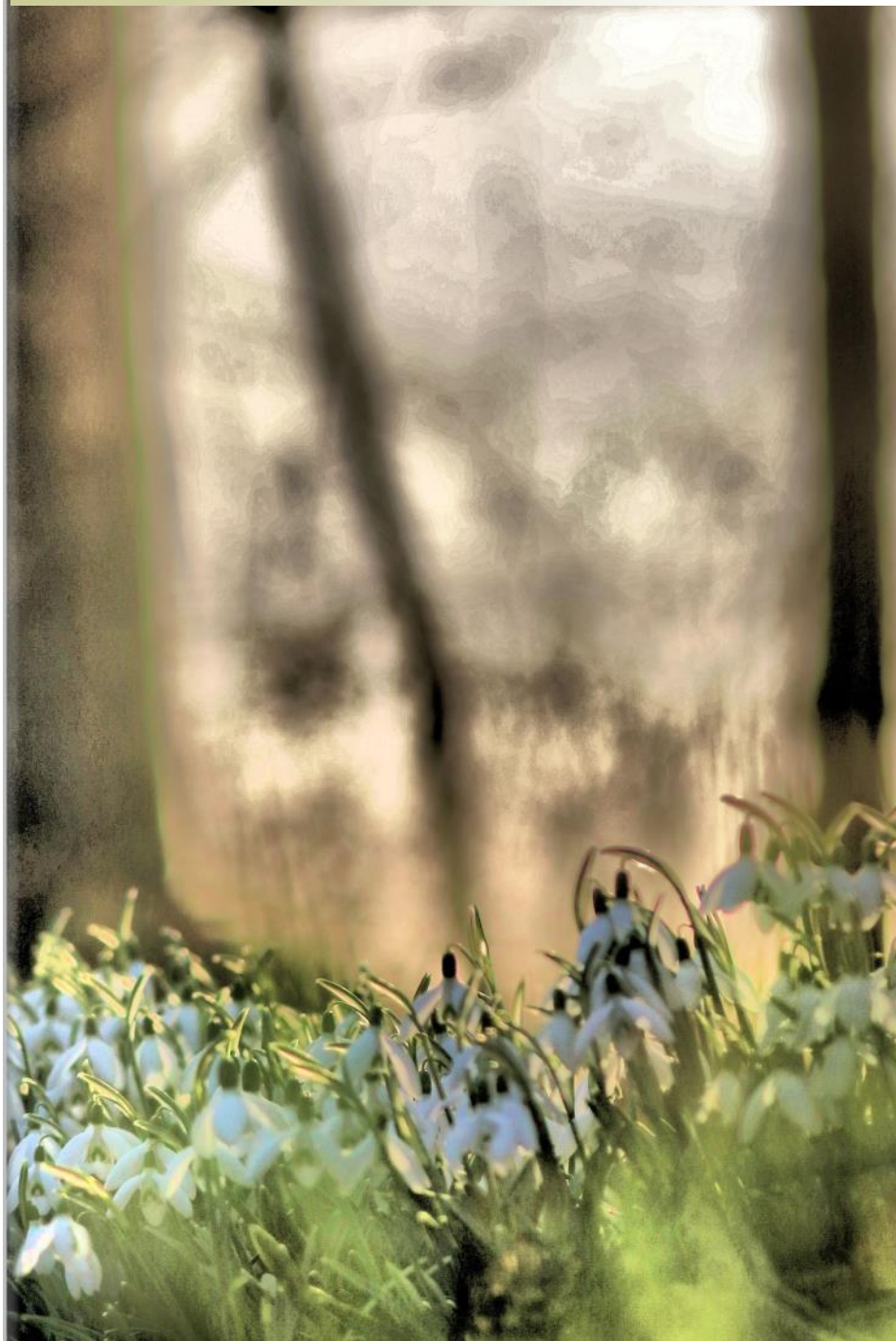
De berm sloot van de Leenderweg (parallel aan de beek) watert via dit systeem af.

Natuur te koop in Leenderstrijp

In haar laatste nieuwsbrief biedt Groenontwikkelfonds Brabant natuurpercelen te koop aan. De percelen zijn gelegen aan de Heggerdijk in Leenderstrijp en variëren in grootte van 0,25 tot 3,6 hectare. De percelen zijn onlangs ingericht met natuur zoals vochtige heide of kruidenrijk grasland. Bent u op zoek naar een stukje grond wat u kunt beheren voor natuurdoeleinden? Kijk dan eens op de volgende website: [https://](https://www.groenontwikkelfondsbrabant.nl/actuele-grondverkoop/actuele-verkoop-percelen)

www.groenontwikkelfondsbrabant.nl/actuele-grondverkoop/actuele-verkoop-percelen

U moet wel snel beslissen want u kunt zich tot 5 april 2021 inschrijven!

COLOFON

Plattelandsvereniging Hei, Heg & Hoogeind streeft naar een mooi buitengebied waar natuur, landschap en gezonde boerenbedrijven naast elkaar kunnen bestaan. Informatie over onze activiteiten vindt u op

www.heiheghoogeind.nl

Redactie Nieuwsbrief:

Thijs Bertens
Roel van Dijk
Peter Kerkhofs
Koen Staals

Foto's: Erik van Asten
(tenzij anders vermeld)

Contactadres:

contact@heiheghoogeind.nl

